

ASPECTE PRIVIND LIMITELE CURBEI DE EXPERIENTA SI RISCURILE STRATEGIEI COSTURILOR

E. BOGHIȚĂ¹, G. UNGUREANU¹,
D. BODESCU¹

U.S.A.M.V., Iași
e-mail: boghitae@yahoo.com

The domination through costs is especially adapted to the activity fields where the experience effect is powerful, the differentiation of the products is weak, and the competition is centered on costs and prices. The firms must be attentive to the technological developments and the appearance of the substitution products, which may lead to the failure of the costs strategy. The lowest cost strategy also involves risks depending on the manner the firm obtains the greatest producer position. When the costs reduction originates in the upstream or downstream integration, the cost advantage is generally protected. When the costs reduction originates in a long time effort of a better placement on the experience curve, the advantage becomes vulnerable facing the new technologies or a change in the market preferences. Strategically and conceptual speaking, the experience effect makes the firms to center their effort on the output and sales maximization, placing the accent on the control of their costs. The experience effect appears like a barrier while entering an activity field. The firms, which were not present in the beginning and could not achieve experience during their development, have a cost handicap, the more so as the experience curve slope is more pronounced and their cumulated material production is more important. This handicap, which cannot be annihilated through the recovery of the cumulated output level of the best placed competitors, plays a particular part, that determines a decision modification, and maintains a very difficult entry on the newcomers segment. However the experience notion is very useful to the firm in controlling of its costs and comparing them to those of the main competitors. The experience effect may be annulled when the competitors have the possibility of copying the methods that are used by the market leader, respectively when the specialization and standardization intervene and lead to a powerful reduction of the costs.

Key words: division strategies, insurance, reinsurance

Trei dintre cele mai importante strategii de divizare a riscului fermierilor sunt : asigurarea, reasigurarea și fondul mutual.

Ideea care susține asigurările este fondul destinat riscurilor. Acesta implică combinarea riscurilor pe care le întâmpină un număr mare de indivizi care contribuie prin depuneri de capital la un fond comun, utilizat pentru a acoperi pierderile.

Reasigurarea constă în asigurarea achiziționată de asiguratorii inițiali care transferă o parte din riscurile care sunt peste capacitatea lor de soluționare.

MATERIAL □ I METODĂ

Asigurări – condiții și tipuri

Pentru ca un risc să poată fi asigurat există 2 condiții:

- a) gestionarea efectelor secundare a „informației asimetrice”
- b) depășirea efectelor „riscurilor sistemice”
- c) *Informația asimetrică* este legată de fenomenul care apare atunci când cumpărătorul de asigurare și compania de asigurări s-ar putea să nu dețină aceleași informații în ceea ce privește probabilitatea pierderilor. Informația asimetrică are 2 dimensiuni:

Selecția adversă – apare dacă cei care sunt predispuși la un risc mai probabil cumpără mai multe polițe decât alții fără ca instituția asiguratoare să cunoască acest lucru. Un instrument pe care companiile de asigurări îl folosesc pentru a minimiza selecția adversă este de a cere celui asigurat să menționeze toți factorii care pot conduce la acele riscuri cu grad de ridicat de apariție. Bazându-se pe aceste aspecte putem diferenția clase de riscuri.

Hazardul moral – în cazul asigurărilor, hazardul moral se referă la schimbarea de comportament al unui individ după ce și-a cumpărat polița de asigurare. Această schimbare de comportament rezultă într-o probabilitate mărită a potențialei pierderi. Instrumentele utilizate de companii pentru a minimiza hazardul moral, includ:

- deductibile și plăți în participație (în comun): asiguratul trebuie să suporte o parte a pierderii, o sumă fixă sau un procentaj din pierderea totală;
- bonificație de asigurare;
- verificări întreprinse asupra asiguratului ce vizează îndeplinirea măsurilor de precauție asumate de acesta, pentru prevenirea pierderilor;
- indemnizația bazată pe indexul de obiective neinfluențabile de asigurat.

a) *Riscul sistemic* – se opune riscurilor cum ar fi incendii, pătruneri prin efracție; sunt riscuri dependente: mulți indivizi suferă pierderi în același timp. Riscurile sistemice rezultă din cererea comună a mai multor indivizi ce afectează depunerile dintr-un fond, insuficiente pentru a acoperi pierderea respectivă și care pot amenința solvabilitatea unei polițe de asigurări. Un exemplu în acest sens este riscul de preț. Toți producătorii suferă de micșorarea prețurilor în același timp. Companiile de asigurări își pot lua măsuri pentru a face față riscurilor sistemice prin reasigurări, dezvoltare multiregională și folosirea piețelor de capital.

Multe riscuri agricole sunt adesea considerate fie perfect independente, fie perfect corelate sistemic, de exemplu riscul de rentabilitate și de preț. Soluțiile de asigurare pentru agricultură trebuie să includă provizii pentru a face față problemelor informației asimetrice. „În lumina acestei considerații, fezabilitatea numeroaselor tipuri de asigurări este criticată” (Meuwissen, Huirne & Hardaker, 1999). Asigurarea rentabilității este fezabilă pentru culturi. „Produsele animaliere, în general, cauzează probleme în măsurarea rentabilității datorită faptului că rezultatele sunt produse rapid (De ex. laptele) sau într-un ritm diminuat (producerea vitelor de lapte) și pentru că nu există un termen clar delimitat de recoltare. Pentru asemenea recolte, de exemplu, recoltele horticole din sere, asigurarea devine mai dificilă” (Meuwissen, Huirne & Hardaker, 1999).

Rentabilitatea este în mod curent asigurată pentru pericole cunoscute cum ar fi grindina, dând posibilitatea calculării probabilității distribuției și a pierderii, bazate pe experiența anterioară. Asigurarea se poate baza pe randamentul individual sau

randamentul spațial. În primul caz, indemnizațiile sunt plătite dacă pierderea individuală este sub valoarea unui randament prestabilit, în timp ce în al doilea caz, fermierul primește plata dacă randamentul spațial este sub valoarea randamentului preconizat. Când randamentul este asigurat în termeni de spațiu, hazardul moral și selecția adversă sunt mai puțin importante. Soluția, în termeni de spațiu, este atractivă doar dacă randamentele sunt corelate, altfel gradul de risc redus, pentru un fermier ar pute deveni insuficient pentru a face participarea la fondul de asigurări atractivă. Dacă randamentul individual este asigurat trebuie găsite soluții pentru a rezolva problema informației asimetrice (deductibile, verificarea comportamentului, etc). Valabilitatea asigurării randamentului poate determina o schimbare a resurselor necesare producției și crește nivelul producției și presiunea exercitată asupra prețurilor, pe piață.

Pierderile catastrofale sunt rezultatul dezastrelor naturale sau a epidemiilor care pot pune probleme asigurărilor. „Riscul unui dezastru natural într-o oarecare regiune este corelația riscurilor dintre fermierii acelei regiuni, adică existența unei probabilități reduse a pierderilor foarte mari. Există câteva motive pentru care este dificil să dezvoltăm servicii de asigurare care să-ți acopere asemenea riscuri.” (Skees, 1997):

- natura sistemică a riscului. Dacă nu sunt disponibile reasigurări sau garanții de stat, natura riscurilor obligă compania de asigurări să stabilească rate ridicate ale poliței (ceea ce determină scumpirea excesivă a acestor servicii și incapacitatea accesării lor de către fermieri);
- date insuficiente pentru calcularea ratei propuse;
- ajutoare de stat acordate în cazul dezastrelor naturale, care limitează dezvoltarea serviciilor de asigurări.

Tipurile de asigurări în agricultură pot fi sintetizate astfel :

1. **Asigurarea prețului** : devine fezabilă doar pentru acele produse pentru care sunt disponibile informații detaliate legate de prețuri. Pentru evitarea hazardului moral și selecția adversă, evaluarea pierderii trebuie să se bazeze pe un preț ce nu poate fi influențat de fermieri. Obstacolul major pentru asigurarea prețurilor este corelația strânsă dintre acestea și riscul sistemic. În general, riscurile sistemice pot fi rezolvate cu ajutorul piețelor la termen a materiilor prime. Astfel, cazul în care asigurarea prețului este oferită sau nu va depinde de existența piețelor la termen și de disponibilitatea reasigurării. Dacă pierderile rezultate din lipsa calității sunt excluse din difuzarea produselor, atunci asigurarea prețului oferă mai puțină protecție fermierului. Oricum, includerea pierderii calității poate implica hazardul moral deoarece calitatea depinde de deciziile manageriale.

2. **Asigurarea impozitului** : este o combinație dintre asigurarea prețului și asigurarea randamentului. Deține avantajul de a fi mai ieftină decât asigurarea de preț sau randament, deoarece riscul unui rezultat deficitar este mai mic (randamentul scăzut poate de înlăturat de prețurile mari și vice versa). Asigurarea impozitelor poate fi stabilită pe baza fiecărui produs sau pe portofoliul de produse. Acesta poate fi mai ieftin pentru fermier pentru că impozitele mici dintr-o participație pot fi înlăturate parțial de impozite mai mari din altă participație, dacă impozitele nu sunt corelate pozitiv. Asemenea asigurare poate fi fezabilă dacă se dețin informații despre produse diferite. Pentru oferirea acestui tip de polițe, compania asiguratoare trebuie să poată determina probabilitatea distribuției prețului și a rentabilității sau să găsească soluții pentru depășirea hazardului moral și selecția adversă.

3. **Asigurarea venitului** : reprezintă o alegere mai atractivă pentru fermieri deoarece are în vedere pierderile ce afectează bunăstarea fermierului în mod direct. Se poate baza, de exemplu, pe venitul unei asociații de ferme.

Reasigurare și fonduri de asigurare

Reasigurarea constă în asigurarea achiziționată de asiguratorii inițiali care transferă o parte din riscurile care sunt peste capacitatea lor de soluționare. Reasigurarea este importantă pentru companiile de asigurări care acoperă riscurile corelate și astfel pot fi afectate de riscul acoperirii pierderilor semnificative. În lipsa reasigurării, rata poliței ar trebui stabilită la un nivel foarte înalt pentru a se constitui rezerve suficiente în vederea acoperirii potențialelor pierderi mari.

Există 2 modele de bază ale reasigurării:

- *Reasigurarea proporțională (acordurile cotelor de participație):*

asiguratorul și reasiguratorul își distribuie cote atât din rata poliței cât și din risc. Reasiguratorul își dă acordul, asumându-și un procentaj fix din toate punctele unei polițe de asigurări semnată de un asigurator direct. Cota astfel determinată relevă modul în care rata și pierderile sunt distribuite între asiguratorul direct și reasigurator.

- *Reasigurare adisproporționată*

a) *excedentul de pierderi:* reasiguratoul acoperă un anumit număr din orice fel de pierderi rezultate dintr-o catastrofă naturală, care excede un deductibil prestabilit.

b) *stoparea pierderilor:* reasiguratoul acoperă un anumit număr din orice fel de pierderi din totalul anual care excede un deductibil prestabilit.

În scopul viabilității financiare, compania reasiguratoare trebuie să diversifice paleta riscurilor asumate prin crearea unui fond de asigurări variat și lărgit (diversificarea activităților de asistență la riscuri). În mod obișnuit, un reasigurator va acoperi o varietate largă de riscuri diferite în locații de pe întreg mapamondul, în vederea reducerii variabilității pierderilor din portofoliul său.

Disponibilitatea capacităților reasiguratorului este în general limitată. Există argumente pentru faptul că reasiguratorii tind să dea dovadă de „memorie scurtă”, fapt concretizat în situația ce urmează unei catastrofe naturale când rata poliței crește substanțial sau companiile se retrag din acordurile semnate.

În plus față de reasiguratorii, crearea fondurilor de asigurare colectivă poate reprezenta o soluție pentru asiguratorii în transferul/ disiparea riscului. Fondul de asigurare este stabilit de către mai mulți asiguratorii pentru a oferi polițe comune în cazul anumitor riscuri. Ricurile astfel înlăturate sunt acelea care nu pot fi acoperite individual.

Tipurile de risc combătute de astfel de fonduri includ:

- Riscuri noi necunoscute;
- Riscuri catastrofale;
- Riscuri cu frecvență scăzută- predicția pierderilor totale așteptate, pentru o anumită perioadă, nu este posibilă (legea numerelor mari nu este aplicabilă);
- Riscuri care pot fi abordate numai prin aplicarea numai anumitor cunoștințe;

Fonduri mutuale

Programele de asigurare mutuale reprezintă un caz special al asigurărilor. Fondurile mutuale sunt deținute de către participanți. În cazul în care un membru înregistrează pierderi, acestea sunt compensate parțial sau total, prin intermediul resurselor materiale deja colectate și disponibile, în cadrul fondului și prin colectări adiționale în rândul participanților. Rata poliței trebuie de asemenea să acopere costurile administrative și potențialele reasigurări.

Dacă fondurile mutuale sunt organizate regional, avantajul constă în faptul că fermierii se cunosc între ei, făcând astfel posibil controlul social, reducerea problemelor hazardului moral și al selecției adverse. Dezavantajul acestui tip de organizare a

fondului este pericolul ca cei mai mulți fermieri sau chiar toți să reclame pierderi în același timp. Acest aspect se concretizează în faptul că fermierul reclamă pe de o parte pierderi, iar pe de altă parte trebuie să contribuie la fondul de asigurări pentru a acoperi pierderile celorlalți, în același timp. Soluția o reprezintă reasigurarea sau colaborarea cu fonduri mutuale din alte regiuni, care pot acoperi parțial pierderile.

În Olanda, de exemplu, au fost dezvoltate programe de asigurare mutuale pentru izbucniri ale epidemiilor atât în cazul recoltelor (horticultură și cultivarea cartofului) cât și în cazul creșterii animalelor (creșterea păsărilor). Comisia Europeană a propus organizarea fondurilor similare în Statele Membre UE-15 în vederea stabilizării impozitelor în sectorul porcinelor. Aceste fonduri reglatoare vor fi finanțate de către producători și le va permite acestora să stabilizeze valoarea impozitelor printr-un sistem de taxe colectate în timpul perioadelor de normalitate economică. În schimb, plățile din aceste fonduri vor fi realizate în timpul perioadelor economice dificile.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Riscurile sunt asigurabile dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- *informația este simetrică* : asiguratorul și asiguratul au aproape aceleași informații în ceea ce privește probabilitatea distribuției riscului. În acest caz, probeleme principale rămân hazardul moral și selecția adversă, astfel soluțiile de asigurare pot fi viabile, la un preț rezonabil, dacă cele 2 probleme menționate anterior se pot rezolva adecvat;
- *riscurile sunt independente* : dacă riscurile sunt sistemice (dependente) trebuie luate măsuri speciale pentru a face soluțiile de asigurare viabile;
- *numărul de unități expuse riscului* este ridicat;
- *pierderile sunt calculate cât mai obiectiv*: pentru fixarea ratelor, compania de asigurări trebuie să poată estima atât frecvența relativă cât și gravitatea relativă a pierderilor. Pentru riscurile cu probabilitate redusă, dar cu rezultate catastrofale este dificilă fixarea ratei poliței.

În percepția cumpărătorului potențial al poliței, pierderile probabile trebuie să fie importante, altfel poate face față singur riscului.

Avantajele fondurilor colective de asigurare includ:

- Reuniți, membrii oferă capacitate maximă;
- Diseminarea riscului se realizează într-un mediu lărgit. Cu cât riscurile sunt dispersate mai mult, cu atât este mai redusă cererea pentru reasigurator și prețul reasigurării este diminuat;
- Fondul poate oferi optimum de securitate (vizualizarea aplicanților, clauzele de solidaritate, abordarea mutuală a riscului);
- Combinarea cunoștințelor specifice;
- Schimbul rapid de informații;
- Diminuarea tarifelor.

CONCLUZII

Specificul asigurării riscurilor în agricultură constă în faptul că în această ramură procesul de producție e legat de riscurile naturale, adică procesele economice sunt îmbinate cu cele naturale. În acest context, la neajunsurile de bază ale metodicii existente de asigurare se referă termenele lungi de asigurare ce determină totalitatea riscurilor asigurate și influențează mărimea tarifelor de asigurare; specificul obiectului de asigurare.

Asigurarea riscurilor venitului cauzează probleme considerabile; pierderile potențiale nu apar doar din întâmplare, ci depind într-o măsură ridicată de modul în care fermierul își conduce afacerea. Mai mult, fermierul poate manipula ușor anumite elemente ce influențează venitul (compensațiile date angajaților, costurile operațiunilor, inventarele). Este dificil pentru o companie de asigurări să calculeze distribuția probabilității pentru un rezultat deficitar sau să fixeze rata în consecință.

BIBLIOGRAFIE

1. Meuwissen, Huirne & Hardaker, 1999 – *Risk and risk management : an empirical analysis of Dutch livestock farmers*. Livestock Production Science, Volume 69, Issue 1, Pages 43 – 53.
2. Skees, J. R., 1999 - *Strategy for Agriculture-Opportunities for Improved Efficiency in Risk Sharing Using Capital Market-* American journal of agricultural economics.